

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 437/2024 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen yrittäjien asemasta positiivisessa luottotietorekisterissä

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Vesa Kallion /kesk. ym. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 437/2014 vp:

Mihin toimenpiteisiin hallitus aikoo ryhtyä liittyen positiivisen luottotietorekisterin ongelmiin, jotka estävät yrittäjien luotonsaannin, ja

millä tavoin rekisterin tietojen oikeellisuuden valvontaa aiotaan parantaa?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Positiivinen luottotietorekisteri sisältää luonnollisen henkilön luottoja koskevien tietojen lisäksi myös eräitä tulotietoja. Positiivisesta luottotietorekisteristä annetun lain (739/2022) 14 §:n 1 momentin mukaisesti positiiviseen luottotietorekisteriin talletetaan ne tulotietojärjestelmästä annetussa laissa (53/2018) tarkoitettuun tulorekisteriin talletetut tiedot, jotka ovat välttämättömiä luonnollisen henkilön brutto- ja nettotulon laskennassa. Sekä positiivinen luottotietorekisteri että tulotietojärjestelmä perustuvat siihen lähtökohtaan, että rekisterin sisältämät ja siitä luovutettavat tiedot ovat mahdollisimman ajantasaisia. Tulorekisteristä on tällä hetkellä saatavissa ajantasaiset tiedot luonnolliselle henkilölle maksetuista yleisimmistä ansiotuloista, joita ovat palkka- ja palkkiotulot sekä eläketulot ja muut etuustulot. Nämä tiedot kattavat merkittävän osan luonnollisen henkilön tulonmuodostuksesta. Kuten kirjallisesta kysymyksestä ilmenee, tulotietojärjestelmästä ei ole kuitenkaan siirrettävissä luonnollisen henkilön tulotietoja kaikilta osin. Puuttuvia tuloja ovat esimerkiksi elinkeinotoiminnan ja maatalouden tulot sekä osinkotulot, korkotulot ja vuokratulot. Tähän on myös kiinnitetty lain esitöissä huomiota. Jos luotonhakijalla olisi hänen maksukykynsä vaikuttavia määriä tällaisia tuloja, tulisi hänen itse antaa niitä koskevat tiedot luotonantajalle. (HE 22/2022 vp, s. 58–59) Jos toiminimiyrittäjällä olisi sen sijaan palkkatuloa, sitä koskevat tiedot siirtyisivät positiiviseen luottotietorekisteriin ja palkkatulot näkyisivät tässä tapauksessa myös luottotietoraportilla.

Kuluttajansuojalain (38/1978) 7 luvun 14 §:n ja 7 a luvun 11 §:n mukaisesti kuluttajan luottokelpoisuus on arvioitava kuluttajan tuloja ja muita taloudellisia olosuhteita koskevien riittävien luottotietorekisteri- ja muiden tietojen perusteella. Positiivinen luottotietorekisteri on vain yksi

luottokelpoisuuden arvioinnissa käytettävä lähde, eikä sitä ole tarkoitettu tyhjentäväksi tietolähteeksi. Lain 7 luvun 14 §:n perusteluissa todetaan, että siltä osin kuin luottokelpoisuuden arviointi koostuu tulojen sekä muita luottoja koskevien tietojen selvittämisestä, tietojen tarkistaminen positiivisesta luottotietorekisteristä olisi pääsäännön mukaan riittävää. Perusteluista kuitenkin ilmenee, että luottokelpoisuuden arvioinnissa joudutaan joissakin tilanteissa nojautumaan muihin tietolähteisiin, jos tiedot eivät ilmene positiivisesta luottotietorekisteristä. (HE 22/2022 vp, s. 86) Erityisesti tietoja voi olla tarpeen selvittää luotonhakijalta itseltään. Keskeistä onkin, että luotonantajat ovat tietoisia kuluttajansuojalain velvoitteista tällaisissa tilanteissa sekä siitä, miltä osin tulotietojen selvittäminen voi edellyttää luottotietoraportin lisäksi muiden tietojen käyttämistä. Tältä osin tilannetta voisi pyrkiä kohentamaan ilman lainsäädäntötoimenpiteitä esimerkiksi riittävällä viranomaisten ohjeistuksella.

Sellaista positiivisen luottotietorekisterin teknistä kehitystyötä, jolla mahdollistettaisiin ajantasaisten yritystoiminnasta saatua tuloa koskevien tietojen sisällyttäminen rekisteriin, olisi vaikea toteuttaa lyhyellä aikavälillä. Toistaiseksi ei ole käytettävissä tietolähdettä, josta tällaista ajantasaista tietoa olisi siirrettävissä. Esimerkiksi viimeksi valmistuneen verotuksen tiedot toimintamiyrittäjien ja maataloudenharjoittajien yritystoiminnan tuloista eivät olisi ajantasaisia. Myös edellä mainittujen kuluttajansuojalain säännösten taustalla on tarkoitus siitä, että kuluttajan luottokelpoisuuden arviointi perustuu mahdollisimman ajantasaisten tietojen käyttämiseen.

Positiivisen luottotietorekisterin sisältämät luottoja koskevat tiedot koskevat kaikilta osin luonnollista henkilöä, ja ovat samalla tietosuojalainsäädännössä tarkoitettuja henkilötietoja. Henkilötietojen oikeellisuutta koskeva vaatimus perustuu positiivisen luottotietorekisterin tapauksessa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EU) 2016/679 (yleinen tietosuojasetus). Yleinen tietosuojasetus asettaa rekisterinpitäjälle muun muassa velvoitteen huolehtia siitä, että käsiteltävät henkilötiedot ovat täsmällisiä ja tarvittaessa päivitettyjä. Rekisterinpitäjän on myös toteutettava kaikki mahdolliset kohtuulliset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että käsittelyn tarkoituksiin nähden epätarkat ja virheelliset henkilötiedot poistetaan tai oikaistaan viipymättä.

Positiivinen luottotietorekisteri on luotonantajien ilmoituksiin perustuva järjestelmä. Tämä tarkoittaa, että rekisterinpitäjä ei yleensä pysty oikaisemaan tietoja ilman luotonantajan toimenpiteitä. Se, että Tulorekisteriyksikkö ja osin myös Verohallinto vastaavat positiivisessa luottotietorekisterissä käsiteltävien henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuudesta kaikilta osin, ei poista esimerkiksi luotonantajien vastuuta omien rekisteriensä rekisterinpitäjänä siitä, että positiiviseen luottotietorekisteriin luovutettavat tiedot ovat paikkansa pitäviä. Tähän vastuuseen kuuluu tietosuojasetuksen 19 artiklan mukaisesti myös vastuu tarvittaessa esimerkiksi oikaista mahdollisesti luovutetuissa tiedoissa ilmenneet virheet viipymättä. Tulorekisteriyksikön vastuulla on puolestaan huolehtia tietosuojasetuksen 5 artiklan 1 kohdan d alakohdan mukaisesti, että käsittelyn tarkoituksiin nähden virheelliset tiedot poistetaan tai oikaistaan viipymättä myös positiivisessa luottotietorekisterissä. (HE 22/2022 vp, s. 48) Positiivisesta luottotietorekisteristä annetus

lain 20 §:n 2 momentti lisäksi edellyttää, että luotonantajien on ilmoitettava rekisteriin ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvien tietojen muutoksista, esimerkiksi luoton koron muutoksista. Kuluttajansuojalain, yleisen tietosuoja-asetuksen ja positiivisesta luottotietorekisteristä annetun lain säännösten lisäksi luottotietojen käsittelyyn rekisterissä sovelletaan eräiltä osin luottotietolain (527/2007) säännöksiä. Luottotietolaista seuraa erityisesti hyvää luottotietotapaa koskevat vaatimukset, jotka koskevat kaikkia luottotietoja käsitteleviä tahoja.

Positiivisesta luottotietorekisteristä annetussa laissa on pyritty varmistamaan, että luottotietoreportin rekisteristä hakeva luotonantaja saa tiedon mahdollisesta virheestä luovutetuissa tiedoissa. Yleinen tietosuoja-asetus edellyttää, että rekisteröity voi vaatia häntä koskevien tietojen käsittelyn rajoittamista, mikäli hän esimerkiksi kiistää tietojen oikeellisuuden. Luottotietoreportilta näkyy tässä tapauksessa rekisteröidyn esittämä vaatimus, jotta raportin saava luotonantaja voisi asianmukaisesti ottaa huomioon sen, että tiettyjen raportilla näkyvien tietojen oikeellisuus on kyseenalaistettu. (22 §:n 2 momentin 12 kohta)

Edellä mainittujen lakien noudattamiseen kohdistuu jo nykyisin kattava valvonta. Positiiviseen luottotietorekisteriin liittyvän luotonantajien ilmoitusvelvollisuuden noudattamista valvotaan positiivisesta luottotietorekisteristä annetun lain mukaisesti. Kuluttajan luottokelpoisuuden arviointia koskevien velvoitteiden noudattamisen valvonta perustuu kuluttajansuojalakiin. Henkilötietojen ja luottotietojen käsittelyn noudattamisen yleinen valvonta kuuluu tietosuojavaltuutetulle. Tietosuojavaltuutettu voi myös antaa esimerkiksi määräyksen positiiviseen luottotietorekisteriin tai luotonantajan rekisteriin talletetun virheellisen tiedon oikaisemisesta. Rekisteröidyn oikeudet ja oikeussuojakeinot perustuvat myös näihin säädöksiin, joita täydentävät kuluttajansuojalakiin, positiivisesta luottotietorekisteristä annettuun lakiin ja luottotietolakiin perustuvat oikeudet.

Oikeusministeriössä on parhaillaan käynnissä kuluttajansuojalain muuttamista koskeva hanke, jossa pannaan täytäntöön uusi kuluttajaluottosopimuksia koskeva direktiivi (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2023/2225). Direktiivi sisältää muun ohella aiempaa tarkempia säännöksiä luottokelpoisuuden arvioinnista, kuten kuluttajan oikeuksista tilanteessa, jossa luottokelpoisuuden arviointiin liittyy henkilötietojen automaattista käsittelyä. Oikeusministeriössä on lisäksi suunnitteilla positiivisesta luottotietorekisteristä annetun lain jälkiarviointi, joka on tarkoitus toteuttaa neljän vuoden kuluessa siitä, kun rekisteri on otettu käyttöön kuluttajaluottojen osalta. Tarkoituksena on arvioida erityisesti lain toimivuutta ja vaikutuksia. Tämän jälkiarvioinnin yhteydessä on myös mahdollista arvioida tarkemmin esimerkiksi rekisterin kehittämistarpeita. Siinä tapauksessa, että positiivisen luottotietorekisterin tietosisältöä katsottaisiin tarpeelliseksi kehittää yritystoiminnasta saatua tuloja koskevien tietojen sisällyttämiseksi siihen, asia vaatisi perusteellista arviointia käytettävissä olevista lähteistä, mahdollisesti ainakin tulotietojärjestelmästä annetun lain muutoksia sekä lisärahoitusta. Jälkiarvioinnin yhteydessä on myös mahdollista tarkastella sitä, ovatko valvontaviranomaisten käytettävissä olevat keinot riittäviä.

Helsingissä 9.12.2024

Oikeusministeri Leena Meri

VN/32673/2024-OM-2

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: